

अग्रलेख

भारतीय कररचनेतील महत्वपूर्ण सुधारणा ही वस्तु व सेवाकर-जीएसटीच्या रद्दपात राबवली जात आहे. १ जुलै २०१७ रोजी या महत्वपूर्ण व धाडसी करसुधारणेस प्रारंभ झाला व आता सात वर्षाची सप्तपदी पूर्ण झाली आहे. केवळ ६ वस्तूवर आकारला जाणारा कर आता अपवादातक काही वस्तू व सेवा वगळता सरव्यापी झाला असून, त्यातून मिळणारा महसूल प्रतिवर्षी नवे उचांक स्थापन करीत आहे. २०२३-२४ या वित वर्षात २० लाख कोर्टीचा करमहसूल गतवर्षीच्या तुलनेत १२ टक्क्यांनी वाढला असून याच काळात राष्ट्रीय उत्पन्न ७ टक्क्यांनी वाढले, याचाच अर्थ कर संकलनाची लवचिकता वाढली असे म्हणावे लागेत. रद्दमहा साधारण दीड ते दोन लाख कोटीचा कर महसूल संकली करण्याची जीएसटी आपाले उद्दिष्ट्ये साध्य कर शकली का? तसेच महसूल उत्पन्न वाढीसाठी यांचे महत्वाचे योगदान आहे त्यांचे प्रश्न, अडचणी याबाबत कोणत्या उपाययोजना केल्या जात आहेत व अपेक्षित आहेत.

मृत्यु आणि कर या दोन गोष्टी अटल असून जगतील सर्वच देशात प्राचीन काळापासून कर विविध मार्गे वसूल केले जातात. यात उत्पन्न व संपत्तीवर असारे प्रत्यक्ष

कर व वस्तू आणि सेवावर आकारले जाणारे अप्रत्यक्ष प्रथम जीएसटीची संकल्पना २००० मध्ये मांडली. ही कर असे दोन मुख्य मार्ग असतात. आदर्श कर एकात्मिक, सुलभ प्रणाली स्वीकारायात येणाऱ्या पद्धतीबाबत जे महावाचे निकष आहेत त्यामध्ये व्यावहारिक अडचणीवर उपाय शोधत १ जुलै २०१७ करपद्धती सोपी असावी, करदात्यास कमीत कमी त्रास मध्ये याचा प्रारंभ झाला. जीएसटीची सुरक्षात ज्या असावा, करांचे दर जाचक नसावेत, करमहसूल उद्घिटांसाठी झाली त्यामध्ये ३ महत्वाचे घटक होते. शासनाला पुरेसा मिळावा, सर्व घटकावर क्षमतेप्रमाणे त्यात विविध करांचे सुस्तीकरण करून करप्रापात व न्याय तत्वानुसार कर आकारणी असावी, असे परिणाम म्हणजे करावर कर आकारणी टाळणे, कर महत्वाचे निकष सूचवले आहेत. करांचे परिणाम उद्योग, विवाद कमी करणे आणि एक देश एक कर प्रस्थापित व्यापार, उत्पन्न पातळी, तसेच उत्पन्न वाटप किंवा करणे अशी उद्दिष्ट होती. जीएसटीत काही महत्वपूर्ण विषमता याच बरोबर उत्पादन रचना यावरही होत बदल आवश्यक आणि अपेक्षित आहेत. सध्याचे असल्याने कार्यक्रम, कालासुंगत कररचना ही विकासाची जीएसटी दर अनेक वस्तू व सेवाबाबत पिवऱ्याक पूर्व अट ठरते. करमहसूलच्या दृष्टीने सर्वात सोर्सेस्का करणारे असून शेलेय वस्तूवर १८ टक्के जीएसटी, व्यवस्था ही शासनाच्या दृष्टीने वस्तू व सेवाबाबत कर आरोग्य याचा यावर १८ टक्के जीएसटी समर्थनीय असतात. याप्रमधे करदात्यास आपण कर देत आहेत ठरत नाही. कररचना पुनर्वित करण्यास ७३ टक्के याची जाणीव होत नाही. कारण तो कर किंमतीमध्ये प्रतिसाद आहे. वस्तूवील कर प्रमाण घटणे व किमती समाविष्ट असतो. हे कर कोणत्या प्रमाणात असावे, घटणे हे अनुभवास येत नाही. आदान कर परतावा वसुलीचे अधिकार काणाकडे असावेत. याबाबत नियम, (आयटीसी) अनेक कारणांनी अडवला जातो, कायदे तयार केले जातात. भारतीय करपद्धती नाकारला जातो ही मोठी तक्रार अनेक उद्योजकांची ब्रिटीशांनी तयार केलेल्या मूळ रचनेवर आधारीत असून असून त्या बाबत सुधारणा आवश्यक ठरते. सेवा नियात त्यामध्ये सुधारणा करण्यात आल्या. केळकर समितीने भारताचा महत्वाचा व्यापार घटक असून त्याबाबत

सवलतीचे धोरण आवश्यक ठरते.

जीएसटी प्रारंभ झाल्यानंतर पहिल्या ३-४ वर्षांतील करभरणा करताना झालेल्या चुकावरील दंड ५३ व्या जीएसटी कौन्सीले माफी दिली असून कर मात्र पूर्णत: मार्च २०२१ पूर्यंत भरणे आवश्यक केले आहे. 'कर विवादसे संवाद' ही व्यवस्था बळकट करणे, कर भरण्यास सुलभता देणे, अशा सुधारणा जीएसटी २.० नव्या दमाने अखंड भारतीय बाजारपेठ निमणि करू शकते. जर जीएसटीची उद्दिष्ट कितपत साध्य झाली याचे उत्तर विचारल्यास सांमंश्रव दिसते. करांचे एकात्रिकरण, सुलभता वाढली व दुहेरी कर आकारणी अंशंत: घटली असे दिसते. कर विवाद घटणे अद्याया झाले नसून 'एक देश एक कर' ही शुद्ध धूळफेक ठरीली आहे. केवळ उत्पन्नवाढीचे उद्दिष्ट कर रचनेवे असत नाही. त्याचा व्यापक सकारात्मक परिणाम सर्व संभागी घटकाच्या सहकार्यातूनच होतो याचे भान अर्थमंत्री २२ जुलैच्या अर्थसंकल्प्या घेतील व जीएसटी कक्षेवाहेर असणारे मद्य, पेट्रोल, डिझेल, वीज हे जीएसटी कक्षेत आणतील काय हे पहावे लागेल.

केंद्रीय मंत्री संदीपान भुमरे यांच्या मुलाच्या कार्यक्रमात बीडच्या राजचा 'आवाज'

संदिपान भुमरे यांचे चिरंजीव विलास भुमरे यांच्यावर तयार केलेल्या गीताला प्रंगंद प्रतिसाद

बीडची उभरावी

याची गावकी मधील कारकीर्दी दिवंगिदिवं

दिवंगिदिवं बीडची उभरावी

याची गावकी मधील कारकीर्दी दिवंगिदिवं

याची गावकी मधील कारकीर

